

FAKULTA
HUMANITNÍCH STUDIÍ
Univerzita Karlova

Etnologický ústav
Akademie věd ČR

Etnologický ústav AV ČR a Fakulta humanitních studií UK pořádají workshop

KULTURNÍ TRANSFER A MIGRACE. OSUD A POSTAVENÍ DRUHÉ GENERACE MIGRANTŮ V NOVÉM PROSTŘEDÍ, IMIGRACE, OTÁZKY KULTURNÍHO TRANSFERU

pátek 7. února 2020

zasedací místnost Etnologického ústavu AV ČR, Na Florenci 3, Praha 1, 5. patro

DOPOLEDNÍ BLOK

8.45 hodin registrace

9.00 hodin úvodní slovo

9.05–9.20 hodin PhDr. Dana Bittnerová, CSc., Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy

„In between“ – Druhá generace migrantů

Migrace je zdrojem specifické zkušenosti, která ovlivňuje pozici jedince v sociální realitě. Týká se to mimo jiné příslušníků druhé generace migrantů, kteří na jednu stranu byli a jsou socializováni v rámci rodin migrantů, v jistém kontaktu se zemí původu, popřípadě v rámci diaspor, a na straně druhé jejich sekundární socializace proběhla či probíhá v cílové zemi. Tato skutečnost – alespoň v rámci akademického diskurzu – je uvedla do situace „in between“. Fakt, že pozice potomků migrantů oscilují mezi různými sociálními poli (diasporické, majoritní, transnacionální), ovlivňuje jejich vlastní situovanost v sociálním prostoru. Druhá generace migrantů je tedy nositelem specifické zkušenosti, která se odráží v řadě oblastí. Týká se vzdělávacích strategií a zapojení do trhu práce. Ovlivňuje vztah první a druhé generace, kdy se uvažuje o akulturační trhlíně, která je v podstatě ustanovována mezigenerační a vnitroskupinovou konfrontací (zkoušením, distanciací a osifikací). Badatelé upozorňují na konstrukci vlastních narativů, které umožňují druhé generaci překlenout konflikt, jež jejich specifická zkušenost přináší. „In between“ se odráží i v pohledu lidí bez migrační, resp. diasporické, zkušenosti na potomky migrantů. V rámci širšího zvažování pozice druhé generace migrantů se posléze zaměřím na instituce, které jsou určeny pro potomky z rodin migrantů a které se podílejí na udržování druhé generace migrantů v transnacionálním sociálním poli.

9.20–9.25 diskuse

9.25–9.40 hodin Mgr. Lucie Remešová, 4. ročník, ISČOA FHS UK

Druhá generace privilegovaných migrantů v Peru

V terénním výzkumu k mé disertační práci se zabývám privilegovanou migrací v peruánském hlavním městě Limě. Pod pojem privilegované migrace je možné zařadit další typy migrací, jako je lifestylová, která je motivována především volbou životního stylu v dané destinaci, a romantická, jež je primárně motivována partnerským vztahem, za kterým se migranti stěhují. V mém výzkumu se zaměřuji na povahu privilegované migrace v Limě ve vzorku mé skupiny informátorů, motivace rozhodnutí migrovat a usadit se, charakter jejich každodenních zkušeností jako cizinců v tomto prostředí či v čem je jejich pozice specifická. Nezaměřuji se primárně na generační otázku, nicméně některé z mých informátorek řeší otázku migrace s dětmi; má děti, které se narodily v Peru nebo v její zemi původu, kam se po migrační zkušenosti z Peru přestěhovala. Zaměřím se tedy v tomto kontextu na několik případových studií mých informátorek, které mají s dětmi v migraci různé zkušenosti, a popíšu, jak se jejich děti vyrovnávají s kulturním prostředím jazykově, v jakém duchu jsou vedeny a vychovávány, zda se v případě smíšeného manželství zachovávají tradice země původu lifestylových migrantů nebo se rodina přiklání spíše k peruánským zvykům. Zkrátka jakým způsobem se migrační pohyb vписuje do dětí v kontextu migrace.

9.40–9.45 diskuse

9.45–10.00 hodin **Mgr. Zuzana Rendek**, 3. ročník, ISČOA FHS UK

Druhá generace muslimů, koncept identit

Druhou generaci muslimů v ČR tvoří převážně mladí muslimové, potomci rodičů migrantů, kteří do Československa, resp. České republiky, přicházeli v 70. a 90. letech v rámci studentské a pracovní migrace. Jejich socializace probíhala v kontextu muslimské rodiny a v kontextu české školy. Zatímco v rámci české školy a vrstevnické skupiny jim byly předávány hodnoty odkazující na českou majoritu, výchova v rámci muslimské rodiny nabízela hodnoty země původu a hodnoty spojené s islámem. Přičemž kulturní pravidla odkazující k zemi původu rodičů poznávali jen zprostředkovaně, z jejich vyprávění. To může vytvářet možný konflikt v oblasti očekávání rodičů a české většinové společnosti. Zkušenost druhé generace migrantů přispívá ke konstrukci vícevrstevnaté identity, která je umísťuje do sociálního prostoru, v němž se pohybují. Hlavním cílem mého projektu je popsat, jak muslimové druhé generace v ČR konstruují své identity a smysl přináležení. Hlavní kategorie, které budou ve výzkumu sledovány, jsou vztah k náboženství, vzdělání, rodinnému původu, mezigeneračním a partnerským vztahům a orientace ve společnosti (ve smyslu občanských hodnot). Výzkumné otázky budu řešit na základě ročního kvalitativního výzkumu, který se bude zakládat na polostrukturovaných rozhovorech, a zúčastněného pozorování při schůzkách v mešitě a v modlitebnách v Praze a v dalších městech. Následovat bude analýza dat, interpretace nálezů a psaní výstupů.

10.00–10.05 diskuse

10.05–10.20 hodin **Mgr. Zuzana Terry**, 3. ročník, ISČOA FHS UK

Transnacionální identita druhé generace migrantů – výchova k jinakosti

Druhá generace migrantů má menší vazby na zemi původu svých rodičů, přesto prožívá určitou podobu jinakosti. Druhá generace většinou využívá veškeré možnosti socializace (školy, ulice, média) v přijímající zemi, zároveň je vlastní rodinou socializována i v sociálním poli země původu svých rodičů. Děti migrantů mají, oproti dětem majoritní společnosti, rodiči internacionalizované hodnoty, praktiky (jednání) a zprostředkovaný sociální kontakt země původu svých rodičů. Tyto děti se nemohou zcela identifikovat se zemí původu svých rodičů a zároveň jejich pocit sounáležitosti nemusí být ani plně se zemí přijímající. Určité rozkročení v identitě migrantů druhé generace zastřešuje jejich jedinečnou identitu nad oběma zeměmi. Děti, na kterých popisují transnacionální identitu, jsou pražské děti migrantů z různých zemí původu, které spolu využívají jako lingua franca anglický jazyk, děti se společně setkávají na území Prahy v mezinárodní komunitě, na různých místech, pravidelně při organizované mimoškolní volnočasové aktivitě. Společným rysem je jejich transnacionální identita, jejich jinakost vůči majoritě, která se v této společnosti setkává a naplňuje ji.

10.20–10.25 diskuse

10.25–10.40 hodin **Mgr. Krasimira Marholeva, Ph.D.**, 8. ročník, ISČOA FHS UK

Děti českých migrantů v USA v období druhé poloviny 19. století (do roku 1914): představení výzkumu

Příspěvek klade důraz na jazykové, kulturní a společenské stránky integrace a identifikace dětí českých migrantů. Tato problematika je badateli téměř nefrekventována, jen malá část jich podává obecnou charakteristiku starších příslušníků druhé generace amerických Čechů z meziválečného období pouze z jazykového hlediska. Vedle vzpomínek českých současníků a čechoamerických periodik se výzkum opírá především o dopisy českých dětí narozených jednak v Čechách, jednak v USA, jež byly zveřejněny na pokračování v 80.–90. letech 19. století a na počátku 20. století (do roku 1914) v novinách Svornost a ve svobodomyšlných časopisech Amerikán a Svobodná škola. Na základě obsahové analýzy těchto dopisů se prezentace zaměří na úlohu školy, rodiny a periodického tisku jakožto klíčových faktorů v pěstování původní národní identity u dětí českých migrantů během uvedeného období. Představí, jak hlavní aktéři – české děti ve věku 7 až 16 let – vnímali vlastní identitu, do jaké míry se u nich zachovaly kulturní tradice, a nastíní jejich sepětí s integračními procesy, které u nich probíhaly v americkém prostředí. Informace v dopisech se týkají především českých svobodomyšlných dětí. Nicméně lze tvrdit, že tyto údaje dávají poměrně celkovou představu o dětech českých migrantů, protože je známo, že na počátku 20. století svobodomyšlní Češi ve Spojených státech tvořili většinu českého obyvatelstva.

10.40–10.45 diskuse

10.45–11.00 hodin **Mgr. Judita Matyášová**, 2. ročník, studia dlouhověkosti, FHS UK

Předávání příběhů v rodinách přeživších holocaust

Autorka příspěvku se dlouhodobě zabývá příběhy pamětníků, např. židovských dětí, které odjely před válkou do zahraničí, nebo osudy emigrantů. Zpracovala nejen osudy desítek emigrantů, ale také jejich děti a vnoučata. Součástí jejího výzkumu byly také rozhovory s potomky pamětníků, kteří žijí v Česku, Izraeli a v Americe. V rámci prezentace pohovoří o předávání příběhů v jednotlivých rodinách. Někteří potomci se teprve nedávno dozvěděli, co prožili jejich rodiče za války, jiní naopak znají podrobné informace odmalicka. Stále však v rodinách zůstává řada příběhů, které pamětníci svým dětem a vnoučatům nikdy nevyprávěli, aby – jak říkají – „nepředávali trauma další generaci“.

11.00–11.05 diskuse

11.05–11.25 hodin **Mgr. Lukáš Nachtigal**, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, doktorský studijní program: regionální a politická geografie

Integrace na lokální úrovni a potřeba důvěry mezi aktéry integrační politiky ČR na úrovni kraje

Příspěvek má za cíl přispět k diskusi o integraci cizinců na území České republiky a pokouší se definovat roli jednotlivých aktérů s důrazem na přínosy neziskového sektoru, včetně migrantských organizací, v tomto procesu. Hlavní pozornost je pak věnována situaci na krajské úrovni, krajských měst, které se až na výjimky své mediátorské role zříkají, což vedlo k chybějícímu článku mezi vládní a komunální úrovní integrační politiky. Postupné zavádění Center na podporu integrace cizinců v jednotlivých krajích mělo tuto situaci za cíl napravit, ale – jak může příklad na území hlavního města Prahy ilustrovat – může vést v některých případech ke krizi důvěry mezi jednotlivými aktéry, neboť většina center je proto v gesci Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR, což není ideální stav z pohledu řady zástupců neziskových organizací. Potřeba dialogu mezi jednotlivými aktéry je přitom pro další rozvoj zásadní.

11.25–11.30 diskuse

11.30–12.35 přestávka na oběd

ODPOLEDNÍ BLOK

12.35–12.55 hodin doc. PhDr. Ivan Murin, Ph.D., Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banské Bystrici & Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy

Vplyv generačného prenosu na kultúrnu adaptáciu lokálnych spoločností

Antropologické teórie reflektujú empirické zistenia, že s rastúcou variabilitou adaptácií človeka na prostredie rastú možnosti všeobecnej udržateľnosti populácií a diverzity kultúr. Kultúrne adaptácie sú antropológmi považované za evolučne dôležitejšie ako technologické adaptácie. Zdôvodňujú to tým, že v kultúrach lokálnych spoločností sa dlhodobejšie vytvárajú kolektívne systémy klasifikácií a symbolických referencií odvodené od každodenného kontaktu s prostredím. Spôsoby ko-adaptácie na nové prostredie sú základom pre morálny úzus členov lokálneho spoločenstva, explanujú v symboloch a kultúrnej transmisii. Pri vysvetľovaní zákonitostí prenosu kultúry sa často poukazuje na paralelu s ekvivalentami všeobecnej evolúcie populácií. V lokálnych spoločenstvách sa skúma spoločný pôvod kultúry, procesy selekcie a adaptácie na prebiehajúce zmeny, stabilizovanie a následné variovanie kultúry v jej ďalších reprodukciách. Funkciou kultúrneho prenosu pri adaptáciách je distribuovať kultúrne špecifické informácie v zodpovedajúcich módoch a stabilizovať ich významy medzi členmi spoločností. Predpokladáme, že všetky informácie majú obmedzenú pôsobnosť a viažu sa na lokálne kontexty. Sú zo známych zdrojov, majú podobný algoritmus šírenia, uplatňujú sa v podobných štruktúrach spoločností, v podobných historických súvislostiach. Vplyv transmisie na adaptácie sa vníma tak, že čím kompaktnejšie ľudia žijú a čím dlhodobejšie zdieľajú podobné kontexty prostredia a spoločnej historicity, tým skôr môžeme v ich kultúre rozpoznať väčší počet spoločných kultúrnych prvkov. V prednáške sa vzájomne prepája (1.) teória módov generačnej transmisie s (2.) teóriou adaptácií. Na príkladoch z terénu sa demonštruje dopad preferencie jednotlivých módov, generačná postupnosť adaptácií lokálnych spoločností v novom prostredí, dopady migrácie a vystaňovania na procesy selekcie a segmentácie kultúry. V diskusii odznejú reflexie antropológov k opúšťaniu krajiny a migrácie obyvateľstva do industriálnych centier.

12.55–13.05 diskuse

13.05–13.25 hodin doc. PhDr. Jan Horský, Ph.D., Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy

Příklad kulturního transferu: lámání chleba u českých helvétů

Mechanismus kulturního přenosu bude pojednán na příkladu příklonu českých nekatolíků k helvetské konfesi na základě vnějších znaků (lámání chleba, ikonofobie) po roce 1781.

13.25–13.35 diskuse

13.35–13.50 hodin Mgr. David Sajvera, 6. ročník, ISČOA FHS UK

Přirozený svět, nebo pluralita světů? Filosofická perspektiva řešení některých otázek sociální a kulturní antropologie

Příspěvek se zaměří na aktualizaci postmoderního myšlení plurality a problematičnost základů, z nichž toto myšlení vychází. Výhled na jeho překročení nacházíme již v pracích jednoho z hlavních představitelů G. Vattima, který se s využitím heideggerovské ontologie pokouší poukázat na úskalí snahy postmoderny vypořádat se s centrálními, mocenskými (metafyzickými) perspektivami a metanarativy a poukazuje přitom nejen na nesouměřitelnost jednotlivých realit a světů, ale i na problém jejich vzájemné komunikace a interakce. Heideggerova ontologie z Bytí a času vyhovuje modelu mnohosti různých realit, podle Maxe Schelera, ale nedisponuje ontologickým interfacem, který by umožňoval myslet efektivně interakce do sebe uzavřených světů. O problematičnost snahy oprostit se od metafyzických bází, na nichž je přirozeně budována lidská existence, budeme uvažovat nad dílem Jana Patočky, který se celoživotně zabýval Husserlem načrtnutou problematikou přirozeného světa jako určitého základu pod inteligibilními konstrukty myslí. U Patočky se pak zaměříme především na fenomenologickou a ontologickou analýzu konečnosti lidské existence a na jeho výklad Hérakleitova pojmu polemos.

13.50–13.55 diskuse

13.55–14.10 hodin Mgr. Vítězslav Slíva, 5. ročník, ISČOA FHS UK

Mediální manipulace ve vzdělávání: kam dál

Příspěvek si klade za cíl nastínit možné směry, jimiž se výuka a vzdělávání v oblasti mediální manipulace mohou dále ubírat. V současnosti probíhá revize rámcových vzdělávacích plánů, kde je celkově oblast mediální gramotnosti zanesena jako průřezové téma. Potřeba promyslet výuku v oblasti mediální manipulace plyne v tomto případě z absence tématu mediální manipulace v metodických doporučeních pro metodiky primární prevence. Přitom se jedná o riziko, které je pro dnešní populaci reálné a je třeba je podchytit. V příspěvku se budeme opírat o výsledky rozhovorů s experty v oblasti nových médií a kognitivní psychologie, jež byly pořízeny na podzim roku 2019. Příspěvek zmíní problematiku kognice a vhodného věku k výuce témat mediální manipulace, dále se zaměří na konkrétní oblasti, jako jsou kyberbezpečnost, netiketa a fact-checking. Následně budou zmíněny vhodné metody výuky specifických oblastí, které mají rozvíjet schopnost kritického a analytického přístupu k informacím.

14.10–14.15 diskuse

14.15–14.30 hodin Mgr. Hana Kleprlíková, 1. ročník, OA FHS UK

Evoluce asistovaného porodu

Lidský porod představuje základní podstatu lidské existence již od počátku věků a byl vždy hlavním předmětem zkoumání biologické, kulturní a medicínské antropologie. Mnoho vědců se zabývalo odlišnými praktikami porodu v jednotlivých časových obdobích napříč různými civilizacemi a kulturami. Porod dnešního moderního člověka patří k nejsložitějším a nejkomplikovanějším porodům v říši savců a jako jediný většinou vyžaduje asistenci další osoby. Tento složitý porodní mechanismus může vyústit v nepostupující „zaklíněný porod“, který zapříčinuje až 12 % celosvětové mateřské úmrtnosti následkem kefalopelvického nepoměru nebo zaklínění ramének během porodu. Tento příspěvek pojedná o evoluci dnešního asistovaného porodu následkem přestavby pánevních kostí v důsledku vzpřímené polohy, bipedie, encefalizace a porodu novorozence v bezbranném stadiu života, které učinily zásadní změny v procesu rozmnožování, a zkomplikovaly tak porod lidské matky. Dále bude porovnávat lidský porod s ostatními primáty a nastíní teorie porodu australopitéka.

14.30–14.35 diskuse

14.35–15.00 závěrečné slovo a volná diskuse